

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*Л. Г. Соляник, к. е. н., професор, НТУ «Дніпровська політехніка»,
l.g.s@ua.fm*

Стаття присвячена висвітленню сучасного стану, тенденцій розвитку банківського кредитування реального сектору економіки та його впливу на макроекономічні показники розвитку держави. Акцентовано увагу на недосконалому інфраструктурному забезпеченні реалізації інвестиційної діяльності в економіці України та опосередкованій участі держави в інвестиційній діяльності через регулювання банківської системи, фондового ринку, проведення грошово-кредитної політики, які не задовольняють учасників інвестиційного процесу. Безпосереднім предметом дослідження є процеси інституціоналізації кредитного механізму стимулювання інноваційного розвитку України. Визначено, що ефективне функціонування банківської системи та інвестиційного кредитування можливе тільки за умови формування адекватного інституціонального середовища, представленого основними групами інститутів, що регулюють ринок фінансування й кредитування бізнесу: інститутами державної фінансової підтримки, податковими і правовими інститутами тощо.

У результаті моделювання отримано рівняння множинної регресії, що встановлює залежність між обсягами інвестиційного кредитування, обсягами депозитів й фінансових результатів діяльності підприємств та залежність обсягів ВВП країни від обсягів банківських кредитів. Це дозволить доповнити існуючий інструментарій ефективним фінансовим інструментом управління банківськими ресурсами, зокрема, кредитним і депозитним портфелями банків.

В роботі окреслено конкретні системні заходи щодо реформування банківського сектору в напрямку орієнтації на першочергове кредитування пріоритетних інноваційних видів діяльності національної економіки та концентрації ресурсів на фінансовому забезпеченні пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Обґрунтовано напрями інноваційного розвитку реального сектору економіки в контексті удосконалення інституційних механізмів банківського кредитування в Україні відповідно до європейських стандартів. Запропоновані заходи із вдосконалення системи кредитування інноваційних підприємств в Україні сприятимуть реформуванню банківського сектору в напрямку орієнтації на першочергове кредитування пріоритетних інноваційних видів діяльності національної економіки та дозволять повною мірою використовувати трансмісійний механізм банківської системи при реалізації сучасної грошово-кредитної політики держави.

Ключові слова: інституціональне середовище, інвестиційне кредитування, пільгове оподаткування, кредитні ресурси комерційних банків, кредитомісткість економіки, центральний банкінг, емісійні канали.

Постановка проблеми. Проблема кредитування реального сектора економіки в Україні, особливо в частині нарощування його інноваційного потенціалу, в умовах збереження нестабільності глобальної еко-

номіки є однією з найбільш гострих. У цьому зв'язку шляхи та напрями вдосконалення системи кредитування економіки доцільно розглядати в комплексі питань, що торкаються розробки нових підходів у реалізації

грошово-кредитної, банківської політики.

Пошук можливостей активізації банківського кредитування реального сектору економіки в силу нестачі та незабезпеченості власними фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів виступає важливим та пріоритетним завданням на сучасному етапі економічного розвитку. Виділяється вага роль кредиту у реструктуризації економіки та інвестиційній діяльності. При ефективному кредитуванні банками інвестиційної діяльності досягається стимулювання економічного зростання та структурної модернізації економіки. В ситуації високої залежності від банківського кредитування позичальники вимушені коригувати свої витрати з урахуванням обслуговування кредитних зобов'язань і необхідності нарощування капіталу. Отже, забезпечення процесу розширеного відтворення можливе за рахунок активізації інноваційно-інвестиційної діяльності.

Проте, інноваційна діяльність в Україні не відповідає сучасним вимогам та не забезпечує випуск конкурентоспроможної на внутрішньому та світовому ринках продукції. Пошук шляхів оптимізації фінансово-кредитного механізму кредитування інноваційного розвитку економіки обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку реального сектору економіки через активізацію банківського кредитування висвітлені в працях низки як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема, Кривенко С. В. [1], Сегеди Л. М. [2], Мацук З. А. [6], Поляк Н. П. [8] та ін. Однак, не заперечуючи вагомимі наукові здобутки, отримані зазначеними авторами, питання взаємодії банківського сектору та механізм його впливу на інноваційний розвиток економіки залишаються недостатньо вивченими.

Доцільно продовжувати наукові дослідження щодо розробки ефективних кредитних інструментів та створення інституціональної основи для діалогу між представниками асоціацій банків та бізнесу відповідно до європейських стандартів. Актуальність і недослідженість вказаних проблем визначили вибір теми даної публікації.

Формулювання мети статті. Метою

дослідження є тенденції розвитку банківського кредитування реального сектору економіки та його вплив на макроекономічні показники розвитку держави. Визначення впливу чинників на зростання обсягів банківських інвестиційних кредитів. Обґрунтування напрямів інноваційного розвитку реального сектору економіки в контексті удосконалення інституційних механізмів банківського кредитування в Україні.

Інформаційну базу дослідження склали дані офіційної звітності Державного комітету статистики України, Національного Банку України

Виклад основного матеріалу дослідження. На Всесвітньому Економічному Форумі у Давосі ще у 2016 році було зазначено, що четверта промислова революція іде в глобальному світі як цунамі. У вигрші залишаються тільки інноваційні країни з ефективним інтелектуальним і фінансовим капіталом. Тому для сучасної України головним питанням забезпечення її подальшого економічного розвитку та національної безпеки є розробка ефективних механізмів державної підтримки розвитку пріоритетних напрямів промисловості шляхом розроблення й ухвалення Державної цільової науково-технічної програми розвитку машинобудування, підвищення рівня науково-технічних розробок у пріоритетних галузях економіки, зростання інноваційної активності підприємств, створення умов для збільшення обсягів випуску та експорту високотехнологічної продукції. Необхідно сприяти створенню потужних експортоорієнтованих національних науково-виробничих об'єднань, здатних концентрувати ресурси на розробці перспективних з разків машинобудівної техніки, забезпечувати високу ефективність використання таких ресурсів та спроможних інтегруватись у світові ланки з виробництва та збуту інноваційних товарів. Важливою складовою вирішення цих проблем є нарощування інвестиційних можливостей державного й місцевих бюджетів та пошук надійних механізмів залучення фінансових ресурсів із недержавних джерел інвестування, насамперед, банківської системи для організації науково-технічної та інноваційної діяльності.

Результати проведених досліджень

свідчать, що в Україні система фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності як складовий елемент фінансової політики держави, функціонує не ефективно й не сприяє структурній перебудові національної економіки та її переходу на інноваційну модель розвитку. Незважаючи на високу питому вагу власних джерел підприємств у загальній сумі фінансування інноваційної діяльності, їх абсолютний обсяг є незначним, що пов'язано із низькою рентабельністю операційної діяльності підприємств реального сектора. В Україні спостерігається сис-

темне зниження рентабельності операційної діяльності промислових підприємств та рентабельності власного капіталу у всіх галузях економіки України (рис.1) Але вже у 2018 році звіти Держстату свідчать про повільне зростання економічної активності, промислового виробництва та поліпшення фінансово-економічної ситуації на підприємствах, хоча тренди ділової активності підприємств, побудовані на результатах опитування керівників підприємств, свідчать про нестійкість цього зростання.

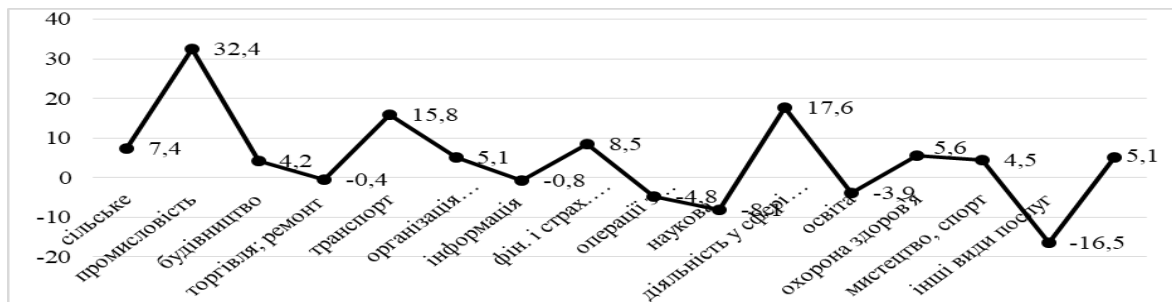

Рис. 1. Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності у 2016 році (розроблено на основі [3])

Основними перешкодами, з якими стикався український бізнес у 2018 році були: низький попит, проблеми ліквідності, високий конкурентний тиск та несприятливий регуляторний клімат. Найменш вагомими для підприємств у жовтні 2018 року були проблеми з енергопостачанням і доступність кредитів.

Слід зазначити, що за досліджуваний період найбільшу питому вагу (рис.2) серед джерел капіталізації становлять власні кошти підприємств та організацій, які на кінець 2016 року становили 69,25%. На другому

місці знаходяться кредити банків та інші позики, частка яких склала 7,55% у 2016 році. Інші джерела капітальних інвестицій займали в структурі від 2,09% до 8,33%. Питома вага власних коштів підприємств у складі капітальних інвестицій мала тенденцію до зростання, у той час, як питома вага кредитів знизилася до критичного рівня, що свідчить про неефективну фінансову – кредитну політику держави та відсутність дієвих кредитних інструментів для розвитку підприємництва та зміцнення інноваційного потенціалу країни.

Рис. 2. Динаміка структури основних джерел капітальних інвестицій в Україні у 2008-2016 рр. (розроблено на основі [3])

Причиною цього є висока вартість інвестиційних кредитів та вимоги банків щодо їх забезпечення; небажання банків кредиту-

вати інноваційні проекти через їх високу ризиковість; відсутність у банків довгострокової ресурсної бази для активізації інвести-

ційного кредитування та реальної державної програми інвестиційно-інноваційного розвитку промисловості, яка б передбачала дієві механізми захисту кредиторів та позичальників від інвестиційних ризиків.

Вітчизняні та іноземні інвестори не вкладають фінансові ресурси в розвиток високих технологій в Україні, зважаючи на високу ризикованість інноваційної діяльності, нестабільну фінансово-політичну ситуацію в країні. Рівень державного фінансування інноваційної діяльності є невиправдано низьким з неефективним галузевим розподілом державних коштів, що стримує прогресивні структурні зрушення в економіці.

Ключовими джерелами фінансування інноваційної діяльності також є власний капітал підприємств та позичкові кошти (рис. 3), що в цілому відповідає загальносвітовим тенденціям інноваційного фінансування. Але на відміну від розвинених країн світу,

визначальними тенденціями фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні є обмеженість власних фінансових ресурсів її суб'єктів та відсутність множинності джерел фінансування, зокрема, в результаті неефективного функціонування фондового ринку в країні. Основним кредитним інструментом, як свідчить проведене нами дослідження, для розширеного відтворення в реальному секторі економіки, крім власних коштів суб'єктів господарювання, виступають банківські кредити.

Для України на сучасному етапі розвитку ринку кредитних інструментів фінансування реального сектору економіки характерна модель, наближена до німецької, оскільки банківська система виступає в ролі основного фінансового посередника. У Німеччині досить поширене кооперативне кредитування. Головна перевага таких установ – низькі відсоткові ставки за кредитами.

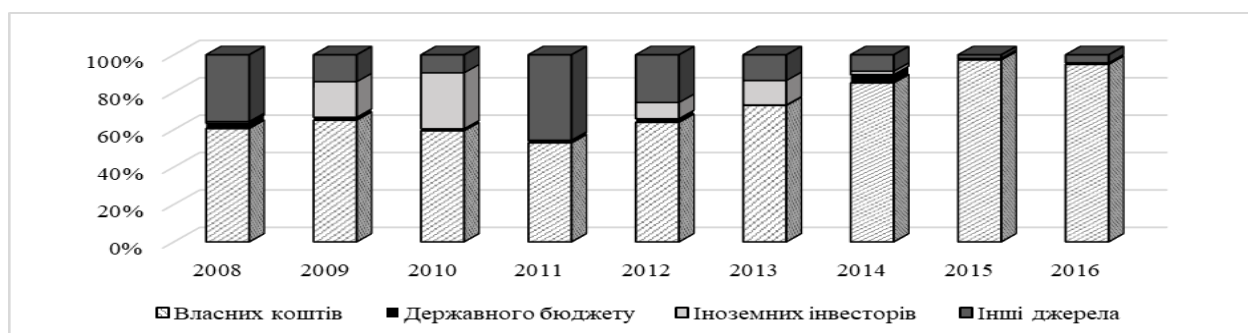

Рис. 3. Динаміка структури джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2008–2016 рр. (розроблено на основі [3])

Сьогодні німецька система кооперативних банків обслуговує близько 30 млн. членів-клієнтів і має загальний баланс 576,1 млрд. євро. Близько 75% всіх бізнесменів, 80% фермерів і 60% ремісників є членами кооперативних банків. Як видно, на відміну від України, у Німеччині провідна роль у кредитуванні реального сектору економіки належить небанківським фінансово-кредитним установам, зокрема, кредитним кооперативам. [7].

Банківські кредити незначно впливають на інвестиційну активність, але вони суттєво позначаються на зростанні ВВП країни. Це підтверджується побудованою регресивною моделлю залежності обсягів ВВП

країни від обсягів банківських кредитів (рис. 4.), для якої коефіцієнт детермінації $R^2=0,76$.

Отже, 76,21% варіації обсягу ВВП обумовлено варіацією обсягу банківських кредитів, а 23,79% – впливом інших факторів за умови незмінності інших факторів.

Як видно з рис. 5, протягом досліджуваного періоду зміна обсягів ВВП в значній мірі корелює зі зміною обсягів наданих банківських кредитів та має тенденцію до спаду, що свідчить про зменшення рівня інвестицій в економіку під впливом скорочення їх фінансування за рахунок кредитування банківською системою, що і обумовило негативний вплив цих показників на зміну обсягів ВВП.

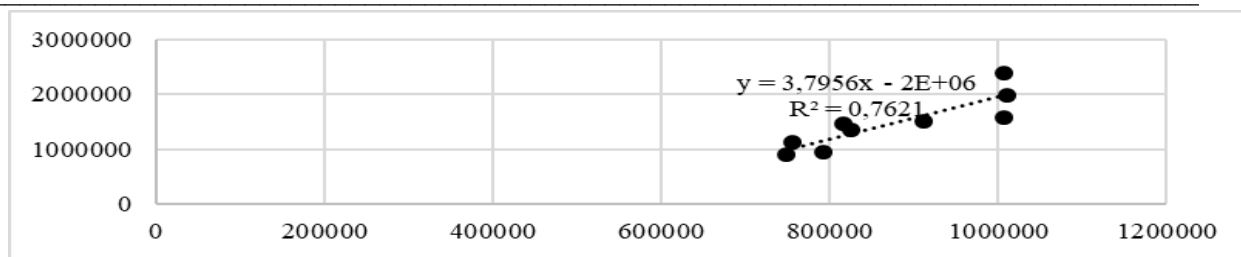

Рис. 4. Залежність обсягу ВВП від обсягу наданих банківських кредитів
(розроблено на основі [3, 5])

Так, зменшення кредитомісткості економіки до рівня 15,06% у 2016 р. призвело до критичного падіння капіталомісткості ВВП – 42,17%, в той час як за оцінками зарубіжних аналітиків, збільшення на 1% частки капіталовкладень у ВВП призводить до підвищення темпів економічного зростання на 0,1 %.

Переважає більшість кредитних ресурсів комерційних банків утворюється шляхом залучення коштів. Така структура

джерел утворення кредитних ресурсів відповідає умовам ринкових відносин. Досліджуючи механізм банківського кредитування, для визначення впливу різних факторів на зростання обсягів банківських інвестиційних кредитів та аналізу кількісних зв'язків між досліджуваними показниками обрано множинний регресійний аналіз, як один з основних методів економіко-математичного моделювання.

Рис. 5. Динаміка питомої ваги капітальних інвестицій та кредитів до ВВП, % (розроблено на основі [3, 5])

У результаті моделювання отримано рівняння множинної регресії, що встановлює залежність між обсягами інвестиційного кредитування та обсягами депозитів й фінансових результатів діяльності підприємств:

$$Y = 482237,32 + 0,72X_1 - 0,25X_2$$

де Y – обсяг кредитів, млн. грн. (ендогенна залежна змінна, результуючий показник);

X_1 , X_2 – екзогенні (змінні) фактори: відповідно обсяг депозитів і фінансові результати діяльності підприємств, млн. грн.

Аналіз моделі показав, що варіація факторних змінних пояснює варіацію залежної змінної не менш ніж на 96% (скоригований множинний коефіцієнт детермінації $R^2=0,9668$); рівень надійності – 95%. Зна-

чення часткових коефіцієнтів еластичності розробленої моделі дають підставу стверджувати, що за умови незмінності інших факторів зі збільшенням на 1% обсягу депозитів відбудеться зростання обсягу кредитів на 0,72%; із збільшенням на 1% фінансових результатів діяльності підприємств обсяг кредитів знизиться на 0,25%. Аналіз абсолютних значень t – статистики моделі підтвердив значимість отриманих коефіцієнтів кореляції та доцільність включення обраних факторів до даної моделі. Запропонована економіко-математична модель є ефективним фінансовим інструментом управління банківськими ресурсами, зокрема, кредитним й депозитним портфелями банків.

Отже, результати моделювання залежності між обсягом кредитів та обсягом депозитів й фінансових результатів діяль-

ності підприємств показали сильний позитивний вплив депозитів та негативний вплив зростання фінансових результатів на результуючий показник. Встановлено, що саме нарощування депозитних ресурсів є найбільш впливовим чинником розвитку банківського кредитування. В той час, як покращення фінансових результатів діяльності підприємств в сучасних умовах призводить до скорочення споживання кредитних ресурсів у зв'язку з надзвичайно високою вартістю кредитів та неефективною фінансово-кредитною політикою НБУ щодо підтримки інноваційної діяльності в країні. Світова практика свідчить, що при відсотковій ставці вище за 20% річних, економіка не може нормально розвиватися.

Таким чином, результати досліджень підтвердили тезу про значимість відновлення довіри населення до національної банківської системи для активізації інвестиційного кредитування в країні. Зміцнення національної банківської системи повинно стати ключовим стратегічним завданням держави та відбуватися на основі ефективної монетарної, податкової та валютної політики, що дозволить вирішити проблему залучення коштів підприємств і населення, які на сьогодні знаходяться поза межами країни і поза банками всередині країни, на банківські де-

позити та активізувати кредитну діяльність банків. За офіційними даними НБУ щодо чистої інвестиційної позиції країни та експертними оцінками їх сума складає понад 100 млрд. дол. США, що більше ніж в 15 разів перевищує отриманні Україною від МВФ позики [5]. Ефективними інструментами та першочерговими завданнями держави щодо стабілізації й розвитку банківської системи повинні бути: зміна механізмів банківського нагляду (втрати 2014–2015 рр. через інститут банкрутства – 240 млрд. грн. банківських активів); диверсифікація джерел фінансування та залучення банківських ресурсів із зовнішніх джерел шляхом їх спрямування до 30% (урядом і НБУ) на міжбанківський ринок; відміна (або зниження) оподаткування депозитів й нерухомості з метою залучення фінансових ресурсів у банківську систему та запобігання втечі капіталу за кордон; введення податку на дивіденди на рівні до 10–12%.

Одним з досліджуваних факторів, що впливає на обсяги банківського кредитування, є облікова ставка НБУ, яка є одним з монетарних інструментів, за допомогою якого НБУ встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів [5].

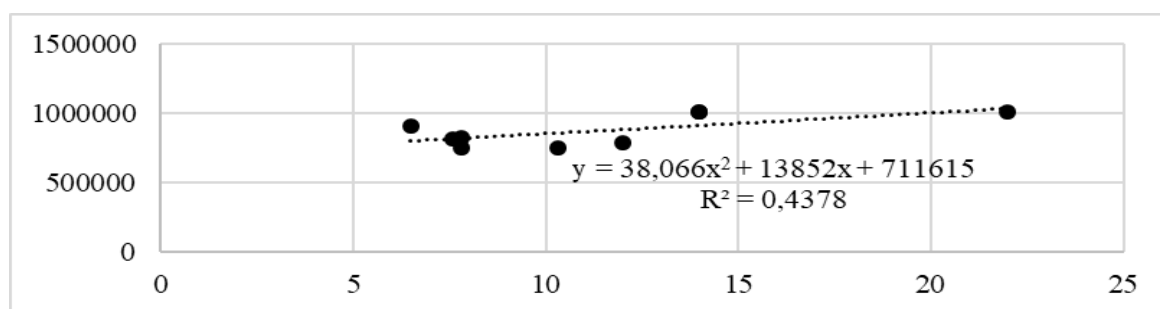

Рис. 6. Залежність обсягу банківських кредитів від облікової ставки НБУ (розраховано за даними [3,5])

Обсяг банківських кредитів корелює із розміром облікової ставки НБУ (рис.6), що підтверджується значенням коефіцієнту детермінації ($R^2 = 0,4378$). Так, 43,78% варіації обсягу банківських кредитів обумовлено варіацією розміру облікової ставки НБУ, 56,22% – впливом інших факторів.

Основними причинами скорочення обсягів кредитування реального сектору економіки є системна банківська криза,

обумовлена структурними та інституційними диспропорціями економіки України, неефективною політикою НБУ за останні роки та впливом форс-мажорних зовнішньополітичних чинників. Виникла ситуація, коли деіндустріалізація й деструктивна сировинна модель розвитку економіки та олігополізація ринків стримують мотивацію бізнесу до довгострокових інвестицій, а системний дефіцит довгострокових банківських ресур-

сів позбавляє банківську систему можливостей інвестиційного кредитування й стабільного фінансування стратегічно важливих інноваційних проектів. В той час як банківська система повинна бути ефективним інструментом досягнення макроекономічних пріоритетів держави та головним кредитором її інноваційного розвитку.

До факторів, що ускладнюють доступ до банківського кредитування, належать високі ставки за кредит, значні коливання курсу гривні щодо інших валют, надмірні вимоги до вартості застави тощо. Така ситуація пояснюється недостатньою розвиненістю ринку фінансових послуг в Україні, фрагментарністю існуючої системи фінансових механізмів і недосконалістю інституціонального середовища.

Аналіз історичних даних дослідження «Ділова думка» свідчить, що у 2018 році до першої десятки найбільш очікуваних бізнесом реформ увійшли заходи, спрямовані на створення сприятливих умов ведення бізнесу та заходи, спрямовані на державну підтримку конкретних видів діяльності (інноваційні підприємства, енергозберігаючі заходи тощо). Це обумовлено тим, що існуючі в Україні фінансові механізми кредитної підтримки підприємництва потребують кардинальних змін. Ефективне функціонування банківської системи та інвестиційного кредитування можливе тільки за умови формування адекватного інституціонального середовища, представленого основними групами інститутів, що регулюють ринок фінансування й кредитування бізнесу: інститутами державної фінансової підтримки, податковими і правовими інститутами тощо.

Доцільно узагальнити досвід розвинених країн, в яких внаслідок необхідності подолання впливу глобальної фінансово-економічної кризи відбувається реформування центрального банкінгу, яке проявляється в проведенні продуктивної грошової емісії з переорієнтацією емісійних каналів на інтенсивне стимулювання кредитування реального сектору, насамперед, високих технологій, малого і середнього бізнесу [3]. Тобто система кредитування інноваційних підприємств в Україні потребує суттєвого переосмислення та реформування банківського сектору в напрямку орієнтації на пер-

шочергове кредитування пріоритетних інноваційних видів діяльності національної економіки з урахуванням зарубіжного досвіду. З метою впровадження європейських стандартів потрібно створити інституціональну основу для діалогу між представниками асоціацій банків, небанківських установ та бізнесу щодо покращення доступу до кредитних ресурсів і фінансових послуг. Прийняти Закони України «Про визначення національних пріоритетів» та «Про формування Банку Розвитку», що дозволить створити законодавчу базу для концентрації ресурсів на фінансовому забезпеченні пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Для стимулювання інноваційної діяльності підприємств реального сектору економіки пропонується закріпити на рівні законодавства перелік високотехнологічних галузей, фінансування яких з використанням кредитних інструментів є пріоритетним. Кабінету Міністрів України необхідно розробити нормативні акти щодо вимог до державних інвестиційних проектів, які підлягають затвердженню на рівні КМУ, гарантій їх фінансування, зокрема, Банком Розвитку. Обов'язковим, на наш погляд, є державне обмеження відсотків за кредитами та здійснення контролю за дотриманням цього обмеження.

Потребують розвитку механізми державно-приватного партнерства в частинах забезпечення справедливого розподілу ризиків між партнерами, надання державних і місцевих гарантій за проектами державно-приватного партнерства. Першочерговим є створення дієвих адекватних організаційно-правових і договірних форм, придатних для використання в схемах розподілу кредитного ризику (гарантійні фонди, банки поручительств, кредитні деривативи, страхування кредитних пулів тощо).

Розробка механізмів фінансування на програмних засадах реального сектору економіки із залученням ресурсів Європейського інвестиційного банку, ЄБРР, Світового банку та міжнародних фінансових організацій через інструментарій ДБРР дозволить здійснювати дієву фінансово-кредитну підтримку інноваційних підприємств і установ.

Удосконалення механізмів пільгового кредитування інвестиційних проектів по-

винно відбуватися шляхом нормативного забезпечення механізму державних гарантій на отримання кредитних ресурсів у довгострокові проекти; активізації іпотечного кредитування й мікrokредитування; запровадження стимулів для комерційних банків, які кредитують інноваційні проекти; розробки дієвих механізмів здешевлення кредитних ресурсів на ринку банківських послуг. Наприклад, використовувати механізм видачі кредитів малим підприємствам, діяльність яких має інноваційне спрямування, через уповноважені комерційні банки, відібрані на тендерних умовах, запровадити режим пільгового оподаткування прибутку банківських установ, що кредитують інноваційні проекти, знизивши нормативів обов'язкового резервування для таких банків тощо.

Для забезпечення безумовного виконання чинних положень щодо підтримки інноваційних проектів необхідним є введення державного замовлення на інноваційну продукцію та відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання в банках для реалізації інвестиційних проектів.

На регіональному рівні за рахунок коштів місцевих бюджетів фінансування та фінансово-кредитну підтримку суб'єктів господарювання, які здійснюють інвестиційні проекти інноваційного спрямування, можливо здійснювати як на безповоротній основі, так і шляхом часткового (до 50 %) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за умови залучення до фінансування виконавця проекту або інших суб'єктів інноваційної діяльності (відповідно до статті 17 Закону України «Про інноваційну діяльність»). Для здійснення такої підтримки органи місцевого самоврядування можуть також створювати комунальні спеціалізовані небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи, підпорядковуючи їх виконавчим органам місцевого самоврядування.

Висновки. Узагальнюючи результати досліджень, можна констатувати, що інфраструктурне забезпечення реалізації інвестиційної діяльності в економіці України є недосконалим. Опосередкована участь держави в інвестиційній діяльності через регулю-

вання банківської системи, фондового ринку, проведення грошово-кредитної політики не задовольняє учасників інвестиційного процесу. Незадовільний стан інвестиційного кредитування комерційних банків свідчить про відсутність у них економічних стимулів, наявність підвищеного ризику при наданні довгострокових кредитів.

Запропоновані заходи з вдосконалення системи кредитування інноваційних підприємств в Україні сприятимуть реформуванню банківського сектору в напрямку орієнтації на першочергове кредитування пріоритетних інноваційних видів діяльності національної економіки та дозволять повною мірою використовувати трансмісійний механізм банківської системи при реалізації сучасної грошово-кредитної політики держави.

Література

1. Кривенко С. В. Формування ефективного фінансового механізму інвестиційно-інноваційного розвитку в Україні: проблеми та перспективи / С. В. Кривенко, Т. В. Процик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. пр. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – Вип 23. – С. 115–123.
2. Сегеда Л. М. Відновлення банківського кредитування реального сектору засобами грошово-кредитної політики як ключовий фактор розвитку національної економіки / Л. М. Сегеда // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Вип. 3. – С. 135–141. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_3_30.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Expenditure on innovation by firm size [Електронний ресурс] // Measuring Innovation: A New Perspective – OECD-2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/measuring-innovation/expenditure-on-innovation-by-firm-size-2006_9789264059474-graph5.
5. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.bank.gov.ua>.
6. Мацук З. А. Вплив банківських інвестиційних послуг на економічний розвиток України / З. А. Мацук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2015. – Вип. 11(1). – С. 111–119. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2015_11\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2015_11(1)_19).
7. Про Національний банк України. Закон України: Відомості Верховної Ради України, 1999, № 29, ст.238 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

8. Поляк Н. П. Банківське кредитування: сучасний стан та проблеми сьогодення / Н. П. Поляк // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – Серія «Економічні науки»: науковий збірник. – 2014. – №2(74). – С. 201–207.

References

1. Kryvenko, S.V., & Protsyk, T.V. (2008). *Formuvannya efektyvnoho finansovoho mehanizmu investytsiyno-innovatsiynoho rozvytku v Ukraini: problemy ta perspektyvy* [Formation of effective financial mechanism for investment and innovation development in Ukraine: problems and prospects] *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoyi systemy Ukrainy– Problems and prospects of banking system of Ukraine* Issue 23, pp. 115-123. Sumy: DVNZ «UABS NBU» [in Ukrainian].
2. Segeda, L.M. (2017). Vidnovlennya bankivskoho kredyтування realnoho sektoru zasobamy groshovo-kredytnoyi polityky yak klyuchovyy faktor rozvytku natsionalnoyi ekonomiky [Restoration of bank lending to the real sector through monetary policy as a key factor in the development of the national economy]. *Ekonomichnyy visnyk Zaporizkoyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi. – Economical Bulletin of Zaporizhzhya State Engineer-academy*, Issue 3, pp. 135-141. Retrieved from URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_3_30. [in Ukrainian].
3. *Ofitsiynnyy sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy* [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). Retrieved from URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].
4. Expenditure on innovation by firm size // *Measuring Innovation: A New Perspective – OECD-2010.* – Retrieved from URL: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/measuring-innovation/expenditure-on-innovation-by-firm-size-2006_9789264059474-graph5.
5. *Ofitsiynnyy sayt NBU* [Official site of NBU]. (n.d.). Retrieved from URL: <http://www.bank.gov.ua>. [in Ukrainian].
6. Matsuk, Z.A. (2015). *Vplyv bankivskykh investytsiynnykh poslug na ekonomichnyy rozvytok Ukrainy* [The impact of banking investment services on economic development of Ukraine] *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky regionu – Actual problems of economic development in region, Issue 11(1)*, 111–119. Retrieved from URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2015_11\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2015_11(1)_19). [in Ukrainian].
7. Pro Natsionalnyy bank Ukrainy. Zakon Ukrainy: (zi zminamy ta dopovnennyamy) [On the National Bank of Ukraine. Law of Ukraine (with changes and additions)]. (1999). *Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 29, Art.238 Retrieved from URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. [in Ukrainian].
8. Polyak, N.P. (2014). *Bankivske kredyтування: suchasnyy stan ta problemy siohodennya* [Bank lending: current state and problems]. *Visnyk Chernigivskoho derzhavnoho tehnologichnoho universitetu. Seriya «Ekonomichni nauky»: naukovyy zbirnyk – Bulletin of Chernihiv State Technological University. Ser. «Economic Sciences»: Scientific collection*, 2(74), 201–207 [in Ukrainian].

ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ КРЕДИТНОГО МЕХАНИЗМА СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

Л. Г. Соляник, к. э. н., профессор, НТУ «Днепровская политехника»

Статья посвящена освещению современного состояния, тенденций развития банковского кредитования реального сектора экономики и его влияния на макроэкономические показатели развития государства. Акцентируется внимание на несовершенном инфраструктурном обеспечении реализации инвестиционной деятельности в экономике Украины и опосредованном участии государства в инвестиционной деятельности через регулирование банковской системы, фондового рынка, проведение денежно-кредитной политики, которые не удовлетворяют участников инвестиционного процесса.

Предметом исследования данной статьи являются процессы институционализации кредитного механизма стимулирования инновационного развития Украины. Установлено, что эффективное функционирование банковской системы и инвестиционного кредитования возможно только при условии формирования адекватной институциональной среды, представленной основными группами институтов, регулирующих рынок финансирования и кредитования бизнеса: институтами государственной финансовой поддержки, налоговыми и правовыми институтами.

В результате моделирования получены уравнения множественной регрессии, устанавливающие зависимость между объемами инвестиционного кредитования и объемами депозитов, финансовых результатов деятельности предприятий и зависимость объемов ВВП страны от объемов банковских кредитов. Это позволит дополнить существующий инструментарий эффективным финансовым инструментом управления банковскими ресурсами, в частности, кредитным и депозитным портфелями банков.

В работе обозначены конкретные системные меры по реформированию банковского сектора в направлении ориентации на первоочередное кредитование приоритетных инновационных видов деятельности национальной экономики и концентрации ресурсов на финансовом обеспечении приоритетных направлений инновационной деятельности. Обоснованы направления инновационного развития реального сектора экономики в контексте усовершенствования институциональных механизмов банковского кредитования в Украине в соответствии с европейскими стандартами. Предложенные меры по совершенствованию системы кредитования инновационных предприятий в Украине будут способствовать реформированию банковского сектора в направлении ориентации на первоочередное кредитование приоритетных инновационных видов деятельности национальной экономики и позволят в полной мере использовать трансмиссионный механизм банковской системы при реализации современной денежно-кредитной политики государства.

Ключевые слова: институциональная среда, инвестиционное кредитование, льготное налогообложение, кредитные ресурсы коммерческих банков, кредитоемкость экономики, центральный банкинг, эмиссионные каналы

INSTITUTIONALIZATION OF CREDIT MECHANISM OF STIMULATING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINE

L. H. Solianyuk, Ph. D (Econ.), Professor, Dnipro University of Technology

The current state and trends in the development of bank lending to the real sector of the economy are highlighted as well as their impact on macroeconomic indicators of state development. The emphasis is put on imperfect infrastructure provision of investment activities in the Ukrainian economy and the indirect participation of the state in investment activities through regulation of the banking system, the stock market, and the conduct of monetary policy that does not satisfy the participants of the investment process.

The subject of the study of the article is the processes of institutionalization of the credit mechanism for stimulating the innovation development of Ukraine. It has been determined that efficient functioning of the banking system and investment lending is possible only if an adequate institutional environment is available, provided by the main groups of institutions regulating the market of financing and business lending: institutions of state financial support, tax and legal institutions, etc.

As a result of the simulation, multiple regression equations are obtained, which establish the relationship between volumes of investment lending and the volumes of deposits and financial results of enterprises and the dependence of the country's GDP on the volume of bank loans. This will allow supplementing the existing toolkit with an effective financial tool for managing bank resources, in particular, credit and deposit portfolios of banks.

The work outlines specific systemic measures for reforming the banking sector in the direction of focusing on the priority lending of priority innovative activities of the national economy and the concentration of resources on the financial provision of priority areas of innovation activities. The directions of innovative development of the real economy sector in the context of improving the institutional mechanisms of bank lending in Ukraine in accordance with European standards are substantiated. The proposed measures to improve the lending system of innovative enterprises in Ukraine will promote the reform of the banking sector in the direction of targeting priority loans for priority innovative activities of the national economy and will allow the full use of the transmission mechanism of the banking system in implementing the current monetary and credit policy of the state.

Keywords: institutional environment, investment crediting, preferential taxation, credit resources of commercial banks, credit intensity of the economy, central banking, issuing channels.

Надійшла до редакції 24.12.2018 р.